

KULTURNO DRUŠTVO
TAMBURAŠKI
ORKESTER
ŠMARTNO

130 LET
TAMBURAŠTVA
V ŠMARTNEM

130 LET TAMBURAŠTVA V ŠMARTNEM

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Kulturno društvo Tamburaški
orkester Šmartno; Javni sklad
Republike Slovenije za kulturne
dejavnosti, Območna izpostava
Litija

ZBRALA IN UREDILA:

Nataša Zavšek

OBLIKOVANJE:

Martin Meserko

FOTOGRAFIJE:

Arhiv KD Tamburaški orkester
Šmartno

TISK:

Rožica SI / DP DESIGN&PRINT
PETRA PLANINŠEK s.p.

NAKLADA: 500 izvodov

ŠMARTNO PRI LITIJ,
november 2022

KAZALO

SLOVENSKO TAMBURAŠTVO	3
ŠMARSKI TAMBURAŠI	5
LATINO MARTINI	15
KULTURNO DRUŠTVO TAMBURAŠKI ORKESTER ŠMARTNO	19
PROSTORSKA STISKA	21
TAMBURAŠI DANES	22

SLOVENSKO TAMBURAŠTVO

Prve omembe tamburaških zasedb v Sloveniji zasledimo leta 1885 v Prekmurju, **leta 1892** pa so društva ustanovili v Trstu, Ljubljani, Kranju, Metliki, Celju in v **Šmartnem pri Litiji**. Leto kasneje so se tovrstne zasedbe pojavile še v Kamniku, Mariboru, na Vrhniki, v Vipavi, Novem mestu, Logatcu, Senožečah, Mokronogu, Sevnici, Brežicah ...

Tamburaštvo je v Sloveniji postalo tako priljubljeno, da je imel skoraj vsak večji kraj svojo zasedbo. Poleg pevskih zborov in pihalnih godb je tamburaška dejavnost predstavljala najbolj razširjeno in popularno obliko amaterskega udejstvovanja, ki je preseгла nivo ljudske glasbe. Tamburice so pospremile marsikatero kulturno prireditev, gledališko igro in veselico, prirejali so tudi samostojne koncerte. **Prvi tamburaški zbornik**, imenovan *Slavjanska lira*, je izšel ravno v Sloveniji leta 1900. Urejal ga je **Hrabroslav Vogrič**, v njem pa izdajal originalne tamburaške skladbe. Na Hrvaškem so prvo tamburaško publikacijo pričeli tiskati šele tri leta kasneje. Od leta 1892 do 1990 je z vmesnimi presledki izhajalo tudi glasilo **Tamburaš**, ki ga je urejal **Adolf Groebming**. K tovrstni literaturi so pomembno prispevali še: *Stanko Premrl, Vinko Vodopivec, Emil Adamič, Radovan Gobec, Marko Bajuk, Janko Gregorc, Davorin Jenko*.

Obe svetovni vojni sta v Sloveniji močno zaznamovali tamburaško dejavnost, ki je počasi zamirala. Ohranila se je le na določenih območjih, kjer tradicijo bolj ali manj uspešno ohranjajo še danes. Ostala je povezana z ljudskim izročilom – belokranjske pesmi in plesi ob spremljavi tamburaškega

sestava — zato je še vedno prisotno splošno mnenje, da je to ljudska glasba tega dela domovine.



Folklorna skupina Javorje in Šmarski tamburaši na koncertu ob 40. obletnici delovanja FS Javorje leta 2019.

Za ohranjanje tamburaške tradicije je poskrbela tedanja **Ljudska prosveta** z organizacijo tečajev in revij, v današnjem času pa to vlogo opravlja **Javni sklad za kulturno dejavnost Republike Slovenije**, ki vsako leto prireja regijska in državna srečanja tamburašev in mandolinistov Slovenije ter organizira strokovna tamburaška izobraževanja. Vodenje tamburaških orkestrrov danes prevzemajo tudi **akademske izobraževalne ustanove**, ki skupaj s **skladatelji** izvirnih tamburaških skladb in priredb pripomorejo k večji prepoznavnosti tamburaštva. Za velik uspeh si lahko štejemo **sprejetje tamburic v javne glasbene šole** leta 2006.

ŠMARSKI TAMBURAŠI

Prvi tamburaški zbor v Šmartnem pri Litiji je leta 1892 sestavil in poučeval **Ivan Bartl**, ki je sicer bolj znan kot učitelj, skladatelj, pevec in zborovodja. Konec marca leta 1908 je v kraj prišel novi organist **Ivan Rus**, ki je pozneje vodil tudi pevski odsek in tamburaško skupino. V dvajsetih letih ga je nasledil **Jože (Josip) Cajhen**, kasneje pa še **Jožef Klemenčič**. Podrobnejših podatkov o delovanju takratne zasedbe je bolj malo, ohranjenih je nekaj fotografij in dokumentacije, na podlagi katerih zagotovo vemo, da je prvotna tamburaška skupina v Šmartnem delovala vsaj do začetka druge svetovne vojne; v istem obdobju so imeli svojo tamburaško zasedbo tudi v Štangarskih Poljanah.



Šmarski tamburaši leta 1905



Dekliška tamburaška skupina in vodja Ivan Rus leta 1912



Dekliška tamburaška skupina v Šmartnem leta 1930

Leta 1983 je bila na pobudo takratne umetniške vodje Folklorne skupine Javorje, **Ide Dolšek**, ponovno ustanovljena tamburaška skupina, ki se je z neprekinjenim delovanjem ohranila do danes. Zasedbo je vodila **Urška Meglič**, igrali so večinoma za spremljavo folklornikov. **Leta 1993** je vodenje prevzel **Marjan Janežič ml.**, s katerim so tamburaši poleg nastopov na lokalnih prireditvah prvič prestopili slovensko mejo in gostovali na Madžarskem. **Janko Slimšek** je **leta 1995** prevzel vodenje skupine in napisal nekaj tamburaških avtorskih skladb in priredb. Igrali so na prireditvah po Sloveniji in gostovali celo v Franciji.



Nastop tamburašev pod vodstvom Janka Slimška na gradu Bogenšperk ob 105. obletnici Pevskega društva Zvon leta 1995



Šmarni tamburaši na gostovanju v Franciji leta 2000

Z letom 2002 je vodenje prevzela **Helena Vidic Lesjak** in uvedla prvo večjo spremembo; tedanji *Jankovič* sistem tamburic so zamenjali z naprednejšim *Sremskim kvartnim sistemom*, ki je omogočil poseganje po tehnično zahtevnejšem repertoarju. V času vodenja orkestra je Helena pridobila naziv akademska glasbenica skladateljica ter akademska glasbenica dirigentka in profesorica glasbe na Akademiji za glasbo v Ljubljani, s tem pa nadgradila znanje tamburašev in obogatila repertoar s svojimi avtorskimi skladbami in priredbami.



Tamburaški orkester Šmartno pod vodstvom Helene Vidic Lesjak na državni tamburaški reviji v Semiču leta 2009

Poleg številnih nastopov na raznovrstnih prireditvah je orkester posegal po neverjetnih dosežkih; **šestkrat zlati** in dvakrat srebrni na državnih srečanjih, **tretja nagrada** na mednarodnem tamburaškem festivalu Bisernica Janike Balaža v Novem Sadu, **samostojna zgoščanka** iz leta 2003, **gostovanja** na mednarodnih festivalih v *Franciji, Črni Gori, Litvi, Italiji, Bosni, na Hrvaškem, Češkem, Slovaškem, v Srbiji, Avstriji in Makedoniji*, večletno **sodelovanje** tamburašev na prestižnem državnem festivalu domoljubne pesmi **Mati domovina**, **trije odmevni tematski koncerti**: koncert ljudske glasbe (**Zapoj, zapleši, zaigraj**), koncert filmske glasbe, koncert slovenske popevke (**Ne čakaj na maj**) z vidnejšimi slovenskimi solisti, vokalnimi zasedbami, zbori, plesalci in inštrumentalisti.



Letni koncert orkestra leta 2010



Šmarški tamburaši na državni tamburaški reviji v Laškem leta 2011

V času Heleninega vodenja je orkester dosegel največje število aktivnih članov doslej, ko je na odru naenkrat zaigralo kar **trideset tamburašev**, vse bolj poln pa je bil tudi njihov letni načrt, saj so opravili tudi do trideset nastopov.



Koncert Ne čakaj na maj ob 30. obletnici delovanja orkestra leta 2013

Na podlagi različnih interesov članov orkestra so se formirale tri sekcije; **celoten tamburaški orkester**, **tamburaška skupina Trzalica**, ki so jo sestavljali najmlajši tamburaši začetniki, in **mladinska sekcija**, s katero se je uvedel tudi koncert popularne glasbe. Umetniška vodja vseh treh je bila **Helena Vidic Lesjak**, tamburaško skupino Trzalica pa je vodila tudi **Marjanca Vidic**, ki je v celoti pokrivala poučevanje novih tamburašev.

Leta 2014 je orkester prevzel **Štefan Vidic** in ga uspešno vodi še danes.



Tamburaški orkester Šmartno pod vodstvom Štefana Vidica na gostovanju v Makedoniji leta 2016

Kot dirigent in umetniški vodja se je kalil ob mnogih izzivih: uvajanje novih tamburašic in tamburašev, spremembe pri inštrumentih in trzalicah, sodelovanja z drugimi slovenskimi tamburaši in orkestri ter najtežji preizkus med letoma 2020 in 2021 – delovanje v obdobju korona krize, ki je najmočnejše prizadela ravno kulturno področje. Orkester se je kljub vsem izzivom izredno izkazal, kar potrjuje **eno srebrno** in **šest zaporednih zlatih priznanj** z državnih srečanj, **samostojni koncert** na Radiu Prvi, sodelovanje nekaterih članov orkestra v **Slovenskem tamburaškem orkestru**, **gostovanje** v Novem Sadu na mednarodnem tamburaškem festivalu z osvojeno nagrado, predstavitev slovenskih tamburašev pred Evropskim

parlamentom v **Bruslju** in obilica ostalih nastopov. Pomembna prelomnica je bila izdaja nove **samostojne zgoščenke** z naslovom **Kva je to?** v letu 2015, kjer je kot gostujoča dirigentka sodelovala **Helena Vidic Lesjak**, ki je prispevala številne avtorske skladbe, priredbe zabavnih del in obdelavo ljudskih pesmi ravno za šmarski orkester. Leta 2019 so ponovno obudili skupino začetnikov Trzalica, ki jo vodi in poučuje magistrica profesorica kitare **Nataša Zavšek**.



Letni koncert tamburašev leta 2019



Tamburaški orkester Šmartno na tamburaškem srečanju v Majšperku leta 2022

Od mnogih tamburašev, ki so v orkestru sodelovali od nekaj mesecev do več let, je tudi nekaj takšnih, ki so tamburaški tradiciji zvesti dlje časa: **Štefan Vidic** – šestnajst let, **Marina Eltrin** – osemnajst let, **Andrej Savšek** – enaindvajset let, **Helena Vidic Lesjak** – dvaindvajset let, **Marija Savšek** – petindvajset let, **Marjanca Vidic** – osemindvajset let ter **Katarina Rovšek**, ki s tamburaškim orkestrom diha že skoraj **trideset let** in je svoje misli strnila tako: *»Obiskovala sem otroški pevski zbor Žvrgolevčki, kjer nas je zborovodkinja povabila k igranju v tamburaškem orkestru. Ker se mi je zdelo zanimivo, sem se povabilu odzvala. To je bila res dobra odločitev, saj je tamburaštvo postalo način mojega življenja. Res mi veliko pomeni in me spremlja povsod, celo v službi. Na začetku smo največkrat nastopali skupaj s folklorno skupino. Pogosto smo jih spremljali na različnih gostovanjih, tudi v tujino. Najbolj mi*



je ostalo v spominu potovanje v Francijo, v Pariz. Če se spominjam za nazaj, je bila takrat kakovost inštrumentov in posledično zvok igranja slabši. Vesela sem, da je tamburaštvo v Sloveniji tako napredovalo, saj sem imela zaradi tega možnost napredka tudi sama. Veselim se še nadaljnjih muziciranj in druženj.»

LATINO MARTINI

Na željo, idejo in pobudo tedanje umetniške vodje Helene Vidic Lesjak se je začel formirati dogodek, pri katerem so sodelovali mlajši člani tamburaškega orkestra. Z organizacijsko pomočjo **Rosane Maček** in **JSKD OI Litija** so v sodelovanju s tolkalno skupino **Perkakšns** pripravili prvi koncert **Latino Martini**, **11. novembra 2009**, v športni dvorani Gimnazije Litija.



Koncert Latino Martini (prvi del) v športni dvorani Gimnazije Litija leta 2009



Koncert Latino Martini (drugi del) v športni dvorani Gimnazije Litija leta 2009

»Pri oblikovanju dogodka smo sodelovali vsi – od pisanja veznega besedila na avtobusu, ko smo se vračali s festivala v Srbiji, do projekcije, bal sena in celo motorja, ki je krasil našo prvo sceno. Tudi naslov je prišel iz vrst tamburašev. Latino, ker so na prvem koncertu prevladovali latino ritmi, Martini pa zato, ker se je koncert zgodil ravno na martinovo. Namen koncerta je približati tamburaško glasbo mladim, hkrati pa z mladinsko sekcijo posegati po izvedbeno nekoliko zahtevnejši literaturi. Pri izvedbi popularne glasbe smo zasedbo obogatili z bobni, klaviaturami in občasno ostalimi inštrumenti (flavta, klarinet, violina, trobenta, tuba),« je svoje doživljanje tega projekta povzela Helena Vidic Lesjak. Publika je z navdušenjem sprejela prvi koncert, prav tako je dogodek prirasel k srcu tamburašem. Organizacijo projekta so v celoti prevzeli člani orkestra, kar je v jesenskih mesecih pričaralo prav posebno vzdušje. Z vsakim letom je bil dogodek bolj obiskan, nazadnje je v dvorani sedelo

več kot **400 obiskovalcev**, v letu 2021 pa si je spletni dogodek Latino Martino 12 pogledalo več kot **1.300 gledalcev**.



Latino Martini 5 v Športni dvorani Pungrt leta 2013

Ker je to koncert popularnih hitov, notnega materiala za tamburaško zasedbo ni veliko. Aranžmaje pišejo člani orkestra sami, največ so do sedaj prispevali: *Helena Vidic Lesjak, Samo Vidic, Štefan Vidic, Nataša Zavšek, Karim Zajec, Domen Malis in Žiga Rappl*. Pri projektu vsako leto sodelujejo prepoznavni posamezniki in skupine iz Slovenije, že skoraj tradicionalno pa z orkestrom vsako leto zapoje tudi baritonist **Darko Vidic**, ki tamburaše pogosto spremlja tudi na drugih koncertih.



Photo: Anže Malis ©

Koncert Latino Martini 10 v Športni dvorani Pungrt leta 2018



Photo: Anže Malis

Publika na koncertu Latino Martini 11 leta 2019

KULTURNO DRUŠTVO TAMBURAŠKI ORKESTER ŠMARTNO

Po večletnem uspešnem delovanju pod okriljem KUD Folklorna skupina Javorje se je prebudila želja po samostojnem društvu. Tedanja članica in predsednica iniciativnega odbora za ustanovitev društva je bila **Marjanca Vidic**, zakonita zastopnica novoustanovljenega društva pa **Marija Savšek**: »V čast in



veselje mi je bilo konec leta 2009 prevzeti vlogo prve predsednice Kulturnega društva Tamburaški orkester Šmartno. Pobudniki ustanovitve smo prednosti samostojnega delovanja videli predvsem v večji prepoznavnosti orkestra z lastnim imenom, pridobivanju finančnih sredstev na razpisih in samostojnem vključevanju v sorodne

slovenske in mednarodne organizacije.» Ustanovni sestanek Zbora članov tamburaške sekcije KUD Folklorne skupine Javorje je potekal 18. decembra 2009; na njem so člani soglasno potrdili sprejem sklepa o ustanovitvi, sprejeli so temeljni akt in statut društva.

»V društvu so takrat sodelovali izjemni posamezniki na čelu s Heleno Vidic Lesjak. Redno smo se udeleževali državnih tekmovanj in na njih dosegali visoke rezultate ter se tako uvrščali med najboljše tamburaške orkestre v Sloveniji. Društvu tudi v prihodnje želim dolgoročno uspešno delovanje, saj je na odlični poti in ima še veliko potenciala za rast,« še dodaja nekdanja tamburašica in predsednica Marija Savšek, tamburašem bolj znana kot »Minka«, ki je opravljala predsedniško funkcijo društva do leta 2018, ko jo je nasledila

Aleksandra Bratun. Od leta 2022 pa je predsednica društva **Manca Murn.**



Redni letni zbor članov marca 2022

V letu **2020** smo praznovali **deseto obletnico samostojnega društva** in prejeli jubilejno priznanje občine Šmartno pri Litiji za deset let samostojnega delovanja na področju inštrumentalne glasbe.

PROSTORSKA STISKA

Že od samega začetka tamburaškega orkestra so vaje potekale v prostorih Osnovne šole Šmartno. Vsak zase je poskrbel za inštrument, note in stojalo, ob nastopih še za koncertno uniformo. V vseh letih trdega dela in dobrih rezultatov orkestra se je nabralo veliko notnega arhiva, priznanj, publikacij, dokumentacije, scenskih pripomočkov, inštrumentov in drugega, za delovanje pomembnega inventarja. Vse to so dosedANJI člani hranili doma in prenašali na naslednje rodove. Marca 2020, ko smo tamburaši zaradi odlokov v zvezi s pandemijo covid-19 čez noč ostali brez prostora za vaje in dostopa do notnega arhiva in stojal, ki smo jih hranili v eni od osnovnošolskih učilnic, je prostorska stiska postala še hujša. Tamburaši smo upoštevali vsa priporočila in odloke v zvezi s pandemijo ter ostali aktivni in izvedli nekaj nastopov, **snemanje in prenos koncerta Latino Martini 12** ter se **udeležili državnega srečanja** in osvojili **zlato plaketo s pohvalo**. V tem času smo se večkrat selili na različne lokacije. V hladnejših mesecih, ko igranje na prostem ni bilo več možno, smo dobili priložnost za vaje v prostorih šmarskega župnišča, kjer smo se prilagajali ostalim dejavnostim, ki potekajo v teh prostorih. Logistične težave so nam že pošteno načele živce, zato smo v letu 2022 aktivno pristopili k iskanju rešitve. Obrnili smo se na domačo občino in na župana **Rajka Meserka**. Ker prostorov za šmarska društva v občini primanjkuje, so pri iskanju rešitve sodelovali še **Darko Vidic**, **Javni zavod Bogenšperk** in **MePZ Zvon**, s katerimi si bomo do nadaljnjega delili prostore v stavbi Knjižnice Šmartno. Vsem se zahvaljujemo za pomoč pri iskanju ugodne rešitve, nadejamo se dobrih medsosedskih odnosov in uspešnega sodelovanja še naprej. Pridobljeni lastni prostori ob

letošnjem visokem jubileju tamburaštva v Šmartnem imajo zato toliko lepši in žlahtnejši pridih.

TAMBURAŠI DANES

Tamburaštvo v Šmartnem ima brez dvoma pomembno mesto v kulturni tradiciji kraja. Vsem članom je skupna ljubezen do tamburaške glasbe in prijateljskega sodelovanja, zato ni presenetljivo, da je orkester večkrat sodeloval s številnimi **tamburaši, pevci, zbori, plesalci** in medse radostno sprejel vsakogar, ki deli podobne interese. Interna evidenca zadnjih 40 let nam pove, da se je v tem času skupno zvrstilo **več kot 100 aktivnih** šmarskih tamburašev, če zraven prištejemo še »pomočnike«, pridemo krepko čez številko **120**. Vključno s solisti in vsemi, s katerimi smo si delili odrske luči, hitro dosežemo **200 tamburaških navdušencev**, pa še vedno nismo prišteli vseh tamburašev pred letom 1985, ker nimamo točnih podatkov. Sedanji umetniški vodja **Štefan Vidic** takole podoživlja svojih **devet let vodenja orkestra**: *»Tamburaštvo me spremlja že od malih nog, saj so vsi moji domači sodelovali v orkestru. Prisoten sem bil na vajah, še preden sem se zavedal, da bo nekoč ta orkester moj redni življenjski spremljevalec. Leta 2006 sem uradno postal član orkestra, v katerem sem zelo užival. Ko se mi je v letu 2011 pripetila nezgoda, sem moral tehtno premisliti, kako bom lahko igral in kaj je moja prednost v dani situaciji. Nikoli nisem razmišljal, da bi zaradi tega opustil tamburaše, temveč kako se bom prilagodil in po najboljših močeh sodeloval. Ko me je Helena dve leti kasneje prosila, če lahko jaz prevzamem orkester, sem rekel, da lahko, vendar bom potreboval pomoč, saj je kakovost orkestra presegala moje znanje vodenja orkestra. S 1. januarjem 2014 sem postal*

umetniški vodja, člani orkestra pa so mi pomagali, da sem lahko orkester vodil na podobnem nivoju, kot ga je ohranjala Helena. V času umetniškega vodenja me je presenetilo, koliko ljudi se lahko zamenja v orkestru, tako dobrih kot manj dobrih, bolj resnih in bolj zabavnih članov. Vse skupaj bi bilo težko izvedljivo brez pomoči starejših, ki predajajo svoje znanje novim tamburašem. Čeprav je program tamburice v slovenskem javnem učnem sistemu, ga v naši bližini še ni, zato smo odvisni predvsem od lastnega znanja in predaje le-tega. Hvala vsem, ki ste svoje znanje nesebično predajali novim članom. Izjemoma smo dobili nove člane, ki so tamburico že znali igrati, saj je to redkost v naših krajih, vendar je to znanje, na katerega je lahko vsak posameznik ponosen, da ga ima. Vsako leto je polno izzivov; veseli me, da s skupnimi močmi uspemo te izzive premagati ali pa se vsaj prilagoditi času, v katerem živimo. Upam in želim si, da se bomo tamburaši še naprej uspešno izboljševali in trudili za to dolgoletno tradicijo v našem kraju, predvsem pa da si bomo stali ob strani, bili iskreni drug do drugega in nikoli pozabili na dejanja posameznikov.»

Iskrena hvala vsem, ki nas podpirate v naši tamburaški zgodbi!



